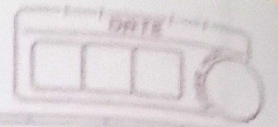

निवडणुक

भारताने संसदीय लोकशाही पद्धतीचा स्वीकार
आसून संसदीय पद्धतीमध्ये निवडणुक ही प्रक्रिया
महत्त्वाची असते ज्यामुळे निवडणुक होऊन निवडणुकी
दिलेले ज्येष्ठतेने देशाचा आणि राज्याचा कायदा
चालवला जातो. त्यामुळे निवडणुक ही प्रक्रिया
महत्त्वाची आहे.

कायदे

लोकप्रतिनिधी कायदा 1950

मतदार संघाचे परिशिष्ट आणि जागांची विभागणी

लोकप्रतिनिधी कायदा 1957

निवडणुक प्रक्रिया, गुणे, वादविवाद, पोटनिवडणुक

परिशिष्ट आयोग कायदा 1952

निवडणुक मतदार संघाची पुनर्रचना

राज्यस्तरीय निवडणुक संस्था

राज्य स्तरावर सहा अधिकार्यांद्वारे निवडणुकां पार

पाडल्या जातात

- १) मुख्य निवडणुक अधिकारी
- २) जिल्हा निवडणुक अधिकारी
- ३) निवडणुक नोंदणी अधिकारी
- ४) रिटनींग अधिकारी
- ५) Presiding अधिकारी
- ६) पोलिंग अधिकारी

निवडणुक प्रक्रिया

- १) निवडणुकांच्या अधिसूचना :- केंद्र आणि राज्य
निवडणुक आयोग आपल्या निवडणुका 20 दिवस
अगोदर जाहीर करतात

2) नामांकण पत्र घरणे :- निवडणुकीत उमे शहणा-या उमेदवारास नामांकण पत्र घरण्याची संधी दिली जाते ते पत्र घराता 2 मतदारांचा पाठिंबा लागता उभा नि नामांकण पत्र *acceptance* अधिकार्याकडे द्यावे लागते

3) राधानामत रक्कम :- केवळ सांगि राज्य सरकार आपल्या पुढ्याक उमेदवारास अनामत आणि खर्च मर्यादा ठरवून देते. लोकसभा व राज्यसभा 25 आणि 125000 विधानसभा व विधानपरिषद 10 व 50000 खर्च मर्यादा लोकसभा व राज्यसभा 70 व 50 लाख विधानसभा व विधानपरिषद - 28 व 20 लाख.

4) नामांकण पत्र भरणे घेणे :- उमेदवारास निवडणुक नको असेल तर form भरावयाच्या शेवटच्या नारखेच्या नंतरच्या 2 दिवसात फार्म मधारी घेवू शकतात.

5) आचारसंहिता :- निवडणुक आयोग निवडणुका जाहिर करते निकालापर्यंत आचारसंहिता जाहिर करणे त्यानुसार उमेदवाराच्या नियमांमध्ये राहूनच निवडणुका लढवाय्या लागतात.

6) EVM चा वापर :- जगात 1868 मध्ये एजिप्त नारख्या उमेरिकन शास्त्रज्ञाने लावला. तर 1891 मध्ये प्रथम वापर New York महानगरपालिकेमध्ये करुणात आला. भारतात 1980 मध्ये N.V. हरिया थाने 2014 च्या नोट तर VVPAT - 2019 ची वापर 16 06 उमेदवार , 380 मतदारांसंबंधी

7) दोन मतदार संघात निवडणुकीच्या अन्विकर :- एक दोन उमेदवारांना मतदार संघात निवडणुक लढवण्याचा अधिकार पण दोन्ही जगिवर निवडणुक आल्यास व पिवसाच्या आत एक जागेचा राजीनामा घ्यावा लागतो

निवडणुक निकाल जाहिर करणे :- Presiding अधिकारी नियंत्रणाखाली निवडणुकांची निकाल जाहिर करू शकता. एखाद्या मतदार संघात व उमेदवारांची यादी राज्यपालाकडे सादर केली जाते.

पोरनिवडणुक :- निवडणुक आयोग एखाद्या मतदार संघात गोंधळ, उमेदवारांचा मृत्यू / रजिनामा दिलेला असेल तर त्या मतदारसंघासाठी पोरनिवडणुक घेतल्या पाहिजे.

पोस्टद्वारे मतदान केंद्र व राज्य निवडणुक आयोगाने एखाद्या अधिकारी / कर्मचाऱ्यांना निवडणुकीत मतदान करणे शक्य नसल्यास ते पोस्टद्वारे मतदान करू शकतात.

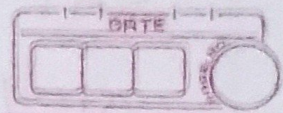
प्रतिनिधीद्वारे मतदानाचा अधिकार भारतातील एखादा अधिकारी त्यास सुधी न मिळाल्यास ते आपल्या घरच्या आई-वडील, मुले, पत्नी आपला प्रतिनिधी करून नावनीदंडी करून त्याच्याद्वारे मतदान करू शकतात.

Online मतदार र पद्धत भारतात २०१३ मध्ये प्रथम online मतदान पद्धत बु प्रथम गुजरात राज्याने सुरु केली एकविकी जास्तीत जास्त ६० लोक online मतदान करू शकतात परंतु ही पद्धत अशस्वी न झाल्यामुळे ही पद्धती रद्द करण्यात आली.

मुदतपूर्व निवडणुक :- भारतात कधीच वेळा लोकसभा आणि विधानसभा मुदतपूर्व वरखास्त झाल्यामुळे केंद्रिय व राज्य निवडणुक आयोगाना मुदतपूर्व निवडणुका घ्याव्या लागल्या. लोकसभेच्या मुदतपूर्व निवडणुका - १९७१, १९८०, १९८४, १९९१,

विधानसभेच्या मुदतपूर्व [MH-1962, 1980]

१९९८, १९९९

प्रशासकीय
केंद्रीय न्यायाधिकरण

CAT - central Administrative Tribunal
कलम 323 B

1976 च्या 42 व्या घटना पुरुस्तीनुसार संसद कायद्याने
द्वारे CAT ची स्थापना करून संघराज्यासही 1 व
घटकराज्यासही 10 व

कलम 323B अन्य बाबीसंदर्भित न्यायाधीकरण
भाग 14 (A)

केंद्रीय प्रशासकीय न्यायाधिकरण कायदा 1985
चा कायद्यानुसार CAT ची स्थापना → संसद केली
ब्रने

स्थापना :- 1985

कार्यालय :- दिल्ली

सहाय्ये अध्यक्ष :- लिंगा नरसिंहम्मा रेड्डी

रचना 1 अध्यक्ष

6 उपाध्यक्ष

49 सदस्य

प्रशासन व कायदा या क्षेत्रातील तज्ञ व्यक्ती

नेमणूक - राष्ट्रपती

कार्यकाल - अध्यक्ष 5 उपाध्यक्ष 4

अध्यक्ष → सर्वसाधारण - 5 वर्ष व वयाच्या 65 वर्ष

सदस्य → 5 वर्ष ते वयाचे 62 वर्षपर्यंत

* पुनर्नियुक्तीस पात्र नसतात

कार्ये → 11 सर्व अधिकारी प्रधिकारी सेवक वर्ग यांना न्याय
मिलवून देणे

CAT चे एकूण 17 खंड पीठ आहेत 15 खंडपीठ
भारताच्या उच्च न्यायालयाच्या ठिकाणी आहे

2 खंडपीठ लखनौ व जयपूर

वेतन भत्ते → सर्वोच्च न्यायालयाने न्यायाधीशा
सेवे

सेवाबती → राष्ट्रपती ठरवते